

Bronisław Zubert

"La separacion convencional de los conyuges y el derecho espanol", Fernando Varela de Limia, Pamplona 1972 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 17/3-4, 318-320

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o małżeństwie, ale w szerszym zarysie zapoznał czytelnika z jego teologią małżeństwa. Całość nie budzi zasadniczych zastrzeżeń, jakkolwiek trudno zgodzić się z wszystkimi wypowiedziami autora. Między innymi sądzę, że autor w zbyt krótkim zarysie i w sposób nieco uproszczony przedstawił naukę prawa kanonicznego o zaręczynach. Twierdzenie, że według prawa kanonicznego zaręczyny było tylko nieformalną umową, nie jest dokładne, jeżeli weźmie się pod uwagę, ile dyskusji w nauce prawa i w praktyce Kościoła katolickiego aż do Soboru Trydenckiego wywoływało zawieranie zaręczyn, szczególnie między osobami niedojrzałymi. Nieuzasadniona wydaje się także opinia, że przeszkoda pokrewieństwa otrzymała swój ostateczny kształt prawny w KPK i w prawodawstwie po Soborze Watykańskim II. Przepis kan. 1076 KPK nie został zmieniony przez motu proprio *De episcoporum muneribus*. Rozszerzenie władzy biskupa w zakresie udzielania dyspensy od przeszkody pokrewieństwa nie jest równoznaczne ze zmianą kan. 1076, który nic nie stanowi o władzy dyspensowania. Gdy idzie o przeszkodę impotencji, nie wydaje się zasadne określenie stanowiska Lutra w tej sprawie jako wynik biologicznego spojrzenia na małżeństwo. Nie widzę tu istotnej różnicy między poglądem Kościoła katolickiego i protestanckiego. Co więcej, bardziej słuszne zdaje się być stanowisko tego drugiego, który w tej materii kieruje się przepisami prawa świeckiego. W spisie literatury uderza brak dwóch prac niemieckich, które mogły jeszcze bardziej wzbogacić rozważania autora. Są to: H. Dieterich, *Das protestantische Eherecht in Deutschland bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts*, München 1970 — praca ta ukazała się jako t. X w znanej serii *Ius ecclesiasticum*, wydawanej pod redakcją A. von Campenhausen; następnie brak pracy R. Metz — J. Schlick (hrsg.), *Die Ehe — Band oder Bund?*, Aschaffenburg 1970 — jest to również praca zbiorowa, wydana jako t. I w serii *Kirche für morgen*. Wyliczone usterki nie pomniejszają wartości naukowej pracy Suppana. Stanowi ona kolejną próbę stworzenia naukowych podstaw ekumenizmu, który — jeżeli chce być autentyczny — musi między innymi wynikać z rzetelnej znajomości nauki Kościołów, zainteresowanych jednością.

Bronisław Zubert OFM

Fernando Varela de Limia, La separacion convencional de los conyuges y el derecho espanol, Pamplona 1972 (Coleccion canonica de la Univeversidad de Navarra), ss. 198.

W ramach „Coleccion Canonica de la Universidad de Navarra” ukazała się kolejna pozycja nt.: „Umowna separacja małżonków a prawo hiszpańskie”. Autor F. Varela de Limia wykazuje we wstępie, że oma-

wiane przez niego zagadnienie jest szczególnie aktualne na terenie Hiszpanii, ponieważ ciągle wzrasta tam liczba małżeństw znajdujących się w sytuacji konfliktowej, którą w sposób niewystarczający reguluje hiszpańskie ustawodawstwo. Sprawy nieważności i separacji małżeństw między ochrzczonymi rozstrzyga się w Hiszpanii według przepisów prawa kanonicznego. W wypadkach, w których orzeczenie nieważności jest niemożliwe, a jednocześnie zachodzi faktyczna niemożliwość kontynuowania współżycia małżeńskiego, prawo hiszpańskie przewiduje tylko jedno rozwiązanie, mianowicie sądową separację.¹ Rozwiązanie takie — podkreśla autor — nie odpowiada już współczesnym potrzebom ani warunkom. Modyfikacja instytucji separacji konieczna jest ponadto ze względu na jej powiązania z problemem wolności religijnej i porządku publicznego. Biorąc pod uwagę wspomniane kryteria oraz fakt, że bibliografia przedmiotu jest stosunkowo mała i zaledwie fragmentaryczna, zaś zapotrzebowanie doktrynalne i praktyczne duże, F. Varela de Limia podejmuje temat rzeczywiście bardzo aktualny w hiszpańskim prawie rodzinnym.²

Autor podzielił pracę na trzy rozdziały. W pierwszym zajmuje się kwestią faktycznej separacji w prawie hiszpańskim. Analizuje on pojęcie tego zjawiska społecznego, jego przyczyny oraz praktyczne i prawne aspekty tego rodzaju separacji. Drugi rozdział F. Varela de Limia poświęcił omówieniu separacji umownej w prawie włoskim. Wypada zaznaczyć, że ustawodawstwo włoskie — podobnie jak hiszpańskie — nie uznaje rozwodów małżeństw zawartych w formie kanonicznej. Według ustawy z 1 grudnia 1970. r. małżeństwa zawarte w formie kanonicznej są ważne również na forum cywilnym, o ile zostały zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego.³ Włoskie prawo rodzinne dopuszcza jednak możliwość separacji umownej. Przepisy włoskiego ustawodawstwa w tej materii mogą więc istotnie stanowić przykład rozwiązania problemu separacji w hiszpańskim systemie prawnym. W trzecim rozdziale autor wskazuje na założenia, jakimi należy się kierować przy dostosowaniu przepisów o separacji w prawie hiszpańskim do potrzeb współczesnych. Z uwagi na możliwość kolizji przepisów prawa kanonicznego i cywilnego trzeba uwzględnić wszystkie aspekty prawne tego zagadnienia i pod tym kątem widzenia odpowiednio zmodyfikować konkordat i kodeks rodzinny. F. Varela de Limia uważa — czemu daje wyraz w zakończeniu — że obowiązujące prawo rodzinne, o ile ma być ius

¹ Por. A. Bergmann, *Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht*, 4 Aufl., Frankfurt am Main 1969, Bd. V, v.: Spanien.

² Na specyficzną aktualność problemu separacji na terenie Hiszpanii zwrócił także uwagę P. Wirth, *Verfahrensrechtliches zur Aufhebung der ehelichen Lebensgemeinschaft unter besonderer Berücksichtigung der Spanier*, „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht”, 24 (1973) 200—218.

vivens, musi liczyć się z faktami społecznymi i dążyć do ich prawnego uregulowania. Z tego też powodu postuluje on wprowadzenie separacji umownej do hiszpańskiego prawa rodzinnego. Na końcu swej pracy autor zamieścił dwa dodatki, bibliografię oraz indeks autorów.

Omówiona praca napisana jest jasno, a układ jej jest przejrzysty i logiczny. Sam temat natomiast — ze względu na specyfikę terytorialną — prawdopodobnie mniej zaciekawi polskich kanonistów, jednakże dla zainteresowanych europejskim prawem rodzinnym jest to niewątpliwie praca interesująca i pożyteczna.

Bronisław Zubert OFM

Leon del Amo Pachón, Nueva tramitación de las causas matrimoniales, Salamanca 1971, s. 140.

Książka została wydana w serii monografii kanonicznych Instytutu „San Raimundo de Penafort”. Autor, audytor Roty hiszpańskiej, uprzednio zamieścił tę pracę jako artykuł w n. 77 „Revista Espanola de Derecho Canónico” 27 (1971) 351—483. Praca zawiera tekst łaciński oraz komentarz do trzech najnowszych dokumentów kościelnych dotyczących wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie procesu małżeńskiego: 1) List okólny Sygnatury Apostolskiej skierowany do przewodniczących konferencji episkopatów o stanie i działalności trybunałów kościelnych z 28 grudnia 1970 — AAS 63 (1971) 480—486; 2) Normy Sygnatury Apostolskiej wydane dla trybunałów międzydiecezjalnych, tej samej daty, — AAS 63 (1971) 486—492; 3) motu proprio Pawła VI *Causas matrimoniales* z 28 marca 1971 r. — AAS 63 (1971) 441—446.

List okólny do przewodniczących konferencji episkopatów o stanie i działalności sądów kościelnych jest pierwszym opublikowanym dokumentem Sygnatury Apostolskiej wydanym na podstawie n. 105 konstytucji *Regimini Ecclesiae universae* nakładającą na Sygnaturę Apostolską m. in. obowiązek czuwania nad właściwym wymiarem sprawiedliwości w całym Kościele oraz obowiązek ustanawiania trybunałów międzydiecezjalnych na prośbę biskupów lub z urzędu. Przed reformą Kurii Rzymskiej sprawy te należały do kompetencji Kongregacji Sakramentów. Dokument składa się z 5 części. W pierwszej wspomina o utworzeniu 24 V 1939 r. Urzędu nadzoru nad sądami kościelnymi — „Officium Vigilantiae” w Kongregacji Sakramentów oraz tworzenie przez tę Kongregację trybunałów regionalnych we Włoszech i innych krajach. W drugiej części Sygnatura Apostolska zachęca ordynariuszy, aby zaśta-

---

³ Por. Bergmann, dz. cyt., Bd. III, v.: Italien.